

בביאור קושית רע"א בסוגיא דמתחילין בערימת התבן

אליעזר דיינה, ediena@torontotorah.com

עיין היטב בסוגייתנו בגמ' רש"י (ותוס')

א. תפארת ישראל - יכין מסכת ביצה פרק ד

ו) ומתחילין. ליקח ממנה ביו"ט תחלה, לצורך הסקה, אף שלא זימנו מערב יום טוב להסקה (א):

ב. תוספות ר' עקיבא איגר מסכת ביצה פרק ד משנה א (אות כח)

בהרע"ב ד"ה ומתחילין. ולא היה רגיל להסיק ממנה. משמע דבא לומר דמ"מ מתחילין להסיק וכ"כ רש"י להדיא מתחילין בערימת התבן להסיק אעפ"י שלא זימנה מבע"י ולא היה רגיל להסיק ממנה דלית ליה מוקצה. וקשה לי דממנ"פ אם אינו אוצר. מה מוקצה בזה אף דאינו עומד להסקה מ"מ כיון שיכול ליטול ולהאכיל לבהמה יכול לעשות בו כל צרכו דהא מסיקים באוכלים ובכלים אף לר"י וכן כתב המג"א להדיא סימן תקי"ח ס"ק י' ואי דמיירי באוצר אם כן למאן דאית ליה מוקצה אסור להאכיל ממה לבהמה אם כן למאי הלכתא נקט רש"י דמתחילים להסיק ולא כפשוטן דמתחילים בערימת התבן להאכיל לבהמה ומה חידוש יותר בהסקה מלהאכיל לבהמה וצ"ע:

ג. תפארת ישראל - בועז מסכת ביצה פרק ד אות א

כ"כ הר"ב. וכ"כ רש"י מתחילין להסק אף שלא זימנה להסיק דלית ליה מוקצה. וכ' עלה הגאון הגדול מהו' עקיבא שליט"א, וז"ל וק' ממ"נ אי אינו אוצר מה מוקצה יש בזה, אף דאינו עומד להסקה, מ"מ יכול ליטול ולהאכיל לבהמה, ויכול לעשות בה כ"צ אפילו לר"י. ואי באוצר, א"כ לדאית ליה מוקצה אסור להאכיל ממה לבהמה. וא"כ למה נקט רש"י מתחילין להסק, ולא כפשוטו מתחילין להאכיל לבהמה, ומה רבותא איכא בהסקה טפי מלהאכיל לבהמה, וצ"ע. עכ"ל. ותעל שכבת הדל, והנה קול אומר קרא. דדלו דיילא ליפל בכון סתר פתר. גברא רבה קאחזינן, אבל קושיא לא חזינן, דמה ספק יש בדבר זה אי מתניתין מיירי באוצר או לא. ומה צ"ע יש בדברי רבינו רש"י צוק"ל. ובמחכ"ת הגאון הגדול נ"י אשתמיטתיה הגמרא ערוכה במקומה, דבב' הלשונות דנקט הש"ס בתרווייהו אמרינן דמתניתין באוצר מיירי ולר"ש דלית ליה מוקצה קמ"ל רישא בערמת תבן אע"ג שסתמא אצרוהו לבהמה אפ"ה לא נאסר להסקה מטעם מוקצה. ועצים שבמוקצה דסיפא דאסירין להסקה, מיירי נמי באוצר, והיו עצים חשובין שמוקצין מחמת חסרון כיס להסקה, ובכה"ג גם ר"ש מודה. ולר"י דאית ליה מוקצה, להכי עצים שבמוקצה שלא זימנו להסקה שפיר אסירין, ורישא בתבן דשרי אף שהיה באוצר, מיירי בלא חזי לבהמה ולא לכנין, ואז מסתמא אצרו להסקה. כל זה ברור בש"ס וברש"י בגמ' יע"ש:

ד. תפארת ירושלים מסכת ביצה פרק ד

יעיין שם מה שהקשה על רש"י ורע"ב, ודבר גדול דיבר גברא רבה דכגון זה טעמא בעי, דלאיזה צורך נקטי מילתא יתירא, ואת המוכרח הניחו לגמרי. שהרי בעל כרחך צריך לומר דאיירי בעשאן אוצר, דאי לא תימא הכי, הרי מסיקין בכלים (לב, א), דכל זמן שהן ראויין לתשמיש מעולה שבו, יכול לשמש בו גם הגרוע. רק כשנסתלק ביום טוב המעולה, אזי דינו כנולד לגבי הגרוע העודנו ראייה לו. איברא לקושטא נראה דדברי רש"י ורע"ב מזוקקים ככסף צרוף, דמפשטא דסוגייתא שם (ל, א) אמר רב כהנא זאת אומרת מתחילין באוצר, דמאי אתיא לאשמועינן, דהרי בעל כרחך צריך לומר דאיירי בעשאן לאוצר. לזה חידש רש"י, דמתניתין איירי בלא עשאן לאוצר, רק למאכל בהמה, ואפילו הכי אסור להסיק בו למאן דאית ליה מוקצה ונולד, דבשעה שהתחיל להסיק כבר נפסלו מאכילת כלב, כדאיתא ב[תוספות] ריש פרק כל שעה (פסחים כא, ב) [ד"ה] [חרכו קודם [זמנו]], וכי קא מהפך אחר כך באיסורא קא מהפך, שהרי אחר כך דינו כנולד לגבי היסק. והאי דמסיקין בכלים, מוקמינן ליה בגמרא (שבת כט, א) דאיירי כשריבה עליהן עצים מוכנים, דבטיל ברובא, אבל בלאו הכי אסור להסיק בכלים, משום דאחר כך מהפך באיסורא. מוכרח להדיא דמסתמא מהפך בהם אחר כך, מקושיית הש"ס (שבת שם) דקא מקשי לרבי יהודה, כיון דאדליק בהו פורתא הוה להו שברי כלים, וכי קא מהפך וכו'. ומדלא מתרץ ליה דאיירי בלא היפך אחר כך, אלמא דדחיקא ליה לאוקמי כן, משום דמסתמא מהפך בהו אחר כך. ועיין בשולחן ערוך אורח חיים (סי' תקא ס"ו), והמגן אברהם (סי' תקיח סק"ו) קיצר וסמך על מה שמציין עיין סימן תק"א. ולפי זה פירושא דמתניתין לרש"י כן הוא, מתחילין בערמות התבן, דאיירי בלא עשאן לאוצר כלל, רק דמסתמא עומד למאכל בהמה המעולה ביותר מהסקה, ואפילו הכי מותר להסיק ביום טוב, אף על גב דמסתמא מהפך בהו אחר כך כשנפסלו ממאכל בהמה, אפילו הכי מותר, משום דאתיא כרבי שמעון דלית ליה מוקצה ונולד. ומזה הוכיח רב כהנא דמתחילין באוצר, דהשתא נולד מותר, מכל שכן מוקצה. דלא תימא דאיצר מיגרע גרע, דדחייה בידיים, מה שאין כן גבי הסקה שעושה דרך תשמישו, ודמי לגרורות וצמוקים. קא משמע לן דדקא התם דאיכא תרת, דלא חזיא ודחייה בידיים. וזה ברור בדברי רש"י בלא גימגום.

ה. שפת אמת מסכת ביצה דף ל עמוד א

במשנה ומתחילין בערמת התבן כו' עי' בתוס' הג' רעק"א ז"ל שהקשה על מ"ש רש"י והרע"ב להתחיל להסיק הא ע"כ גם להתחיל להאכיל לבהמה איתמר האי דינא דהא כל המוכן לאכילת בהמה מותר בהיסק כמ"ש המ"א (סי' תקי"ח ס"ק י') ע"ש ולפע"ד נראה דנהי דסתם אוכלים וכלים מותרים בהיסק מ"מ המונח באוצר ומיוחד למאכל הבהמות הוי מוקצה לגבי הסקה ובהא מחלקין בין תבנא סריא לשאר תבן אבל סתם אוכלין אף דממילא מוכן לבהמה מ"מ מותר בהסקה כיון שלא הקצן בכוונה למאכל בהמותיו כנ"ל [אכן בשטמ"ק הביא דרש"י פ"י להסקה או לבהמה ועי' בירושלמי דלריה"ג דס"ל לכם ולא לכלבים אסור להוציא לצורך בהמה]: